

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Készítők a szerkesztő nevére
Deák Ferenc-utca II. sz.
kéretnék.
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.
Előfizetési ár:
Egész évre — — — — — 2 kor. — áll.
Fél évre — — — — — 1 kor. — áll.
Számoneként — — — — — kor. 20 áll.

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. Október. 8. szám.

TARTALOM: Ne kinozzuk állatainkat. *dr. Tóth Mihály.* — Az állati ész. *Francó Rezső.* — A tenger fecskéje. *Kardosné-Szabó Amál.* — A legmértékletesebb és legszelidebb állatról. *G. A.* — Ősz. *Felökt Sándor.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Ünnepeelt szamarak és szamár ünnepek. — Állatok kórháza. — 1904. évi tagsági díjakat folytatólag befizették névsora. — Kérelem.

Ne kinozzuk állatainkat.

Irta: *dr. Tóth Mihály,*

Debrecen sz. kir. város mezőrendőrkapitánya.

Az ember a teremtés koronája. A legtökéletesebb élőlény; kötelessége tehát az embernek az, hogy azokkal a teremtményekkel, állatokkal, melyeknek nagyrésze az ő javára és hasznára szolgál: *emberségesen* bánjék. Különösen legyen elég okos az ember, hogy hasznos háziállatait kimélje, védje, gondozza, soha azokat ne kinozza. Mindnyájan tudjuk, hogy a mi házi jószágaink mennyi hasznot adnak nekünk. Sokszor valóságos jóltevőink. Azt is tudjuk, hogy ezek az állatok értékkel bírnak. Már pedig ha a durva, lelketlen bánásmód szegény párakat tökre teszi, az éheztetés lesoványítja, akkor az állat értékéből veszít, eselleg teljesen értéktelenné válik. Így aztán a tulajdonos kárt szenved. És mégis napról-napra azt tapasztaljuk, hogy igen sokan vannak

még most is, kik érzetlenkedésből, ostobaságból állataikat kellőképp nem gondozzák, durvaságból, lelketlenkedésből ütök-verik.

Hazánkban az állatok védelmére már több helyen nemes gondolkodású és lelkiéletű emberek »állatvédő egyesület«-eket létesítettek. Az állatokat kinlódni, sanyargatni ne engedjük. A lelketlen állathóhérokot pedig intéssel, figyelmeztetéssel, felvilágosítással, — ha pedig ezek nem használnak, törvényes úton kell jobb útra térítenünk. Hiszen a legegyszerűbb gondolkodású ember is megérti azt, hogy az igavonó jószág csakis akkor képes jó és eredményes munkát végezni, ha nem ütéssel-veréssel tartjuk, hanem kiadjuk neki a szükséges porciót. Tévednek hát azok az emberek, kik az állatok élelmén akarnak spórolni, a szegény jószágnak porcióját felére is leapasztják, gondolván, hogy a megtakarított adag ára a zsebében marad. Pedig hát a jószág nyomorgatásával a kár, az anyagi veszteség sokkal, de sokkal nagyobb szokott lenni, mint a fukar, fősvény élelmezésből látszólag megmaradt haszon; jobb is sokkal, ha az olyan ember, ki állataitól az ennilalót sajnálja, a jószágtartást abbahagyja; azzal magának is használ és a szegény állatot se gyötri.

Az állatvédelem áll első sorban is: az állatok lelkiismeretes gondozásában. Tartsuk jószágainkat tisztán, az etetést, itatást, munkáltatást, pihenést józan észnek megfelelőleg alkalmazzuk. Így aztán gyakran káros betegségeknek vesszük elejét. Másodsorban áll: a helyes gyógykezelésben. Ha a jószágaink megbetegednek, ne menjünk tudatlan kuruzslókhoz, kik ostoba kezeléssel legtöbb esetben tökre teszik a szegény állatot. Manapság már vannak mindenütt képzett állatorvosok, kik a legnagyobb készséggel, igyekezettel segítenek ott, a hol kell. Az állatorvosok hosszú időn keresztül tanulnak, tehát azok-

hoz kell fordulni bizalommal, nem pedig azokhoz, kik csak azért, hogy pár hatost zsaroljanak ki: mindenféle kotyvalékot adatnak be a beteg jószágnak. A jószág külső sértüléseit mindenki felismerheti, de már a belső bajoknál csakis az képes eligazodni, ki érti a dolgát; mert hiába, az állat nem tudja közölni betegségét, baját úgy, mint a hogy az ember. Lelkiismeretes és gyakorlott állatorvosi gyógykezelést vegyünk hát igénybe minden oly alkalommal, mikor arra szükség van.

Házi állatainkat ismerjük mindannyian, ezek: a *lő, a szarvasmarha, sertés, juh, kecske, kutya és a házi szárnyas állatok*. Ezeket a törvény egyformán védi. 1879-ben hozott 40-ik törvénycikk 86-ik szakasza kimondja, hogy »a ki az állatot nyilvánosan kinozza, vagy durván bántalmazza: azt a városon a rendőrség, a vidéken a főszolgabírószág nyolc napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető mellékbüntetéssel, — ha pedig a pénz rajta behajtható nem volna, minden 20 koronáért egy napi elzárással bünteti.« Ezen a törvényen kívül intézkedés van az állatvédelemre az 1876. évi 13-ik törvénycikkben, melynek 53-ik §-a így szól: »az a cseléd — kocsis, béres stb. — ki az állatot zárt helyen — istállóban, udvarban stb. — kinozza, vagy egyáltalán rosszul gondozza, a gazdája által megbüntethető. Sőt, ha gazdájának jóakarati figyelmeztetése nem használ: azonnal, minden felmondás nélkül elcsaphatja.« Láthatjuk tehát, hogy vannak országos törvényeink, melyek állatainkat védik. Az 1878-ik évi 5-ik törvénycikk 418. §-a pedig már a legszigorubbán kimondja, hogy »az, a ki idegen — tehát másnak — házi állatait (lovát, szarvasmarháját, sertését stb.) szándékosan bántalmazza s ezáltal nyomorekká teszi, vagy annak értékét csökkenti: büntetése három évig terjedhető fogság és 100 koronától 200 koronáig kiszabható pénz-

büntetés, meg még ezen kívül a kártérítés. Ha pedig valaki nem szándékosan, hanem véletlen szerencsétlenségből követi el a bajt más jószágainak a károsítására, akkor csak kártérítésre kötelezhető.«

Házi állataink közt első helyet a *ló* foglalja el. A magyar már ősidóktól kezdve úgy ismeretes, mint lótenyésztő, lótartó, lókedvelő nemzet. Őseink Ázsiában, de mikor hazánkba jöttek, itt is több száz éven át pásztoréletet éltek. Méneseik, nyájaik, gulyáik voltak. A világ legjobb lovasainak a magyarok voltak elismerve. Azokat a fényes csatákat, dicsőséges győzelmeket, melyeket arattak, a magyar lovasság vitte véghez. Elképzelhetjük hát, hogy mily igazi szeretettel, ragaszkodással viseltetett a harcos ahoz az állathoz, mely vele együtt járt békében úgy, mint csatákban. Sokszor lovának gyorsasága, ügyessége, okossága volt életének megmentője. A magyar emberrel vele születik az a tulajdonság, hogy lovát szereti. Ma már, hála Istennek, nincsenek olyan gyakori harcok, mint régen, de hát eléggé harcol az ember megélhetéseért, a létért, családjának fenntartásáért. És el kell ismernünk, hogy ebben a harcban is *elég nagy rész jutott a lónak*; ez az állat velünk, nekünk dolgozik. Ápoljuk, gondozzuk, nemesítsük is hát ezt az okos háziállatunkat, kenyérkeresőtársunkat. A napnak minden szakában, városban úgy, mint faluban, gazdaságokban, tanyákon, úton-útfélen látjuk, ennek az állatnak a robotolását. Mi emberek is munkát vagyunk utalva, nagyrészünk véres verejtékben dolgozik a mindennapi kenyérért, mely néha bizony még száraz is; ép azért igazságos dolog az részünkről, ha az értünk dolgozó, bennünket szolgáló lovat is figyelemre méltatjuk. Forduljunk el undorral attól, ki addig kínozza lovát, míg meg nem szakad, ki több munkát akar elvégeztetni, mint a mennyit a szegény pára ereje

elbir; ki tulterheli, úgy, hogy a szegény állat elesik, tagjait összezúzza; ki lovát ostornyéllal, lócscesel nem átallja agyba-főbe verni: vessük meg ezeket a haszon-talan embereket, kikre csakugyan el lehet mondani, hogy „állat-emberek”. Ha az utcákon történik ilyen állatkinzás, rendesen odacsődülnek, de soha sem akad senki, kinek eszébe jutna a közbelépés; ha pedig ez megtörténik, és az állathóhért a rendőség megbünteti, annak első dolga, hogy bosszút álljon lován, mert hát azt gondolja buta észszel, hogy csakis a lova volt az oka az ő büntetésének, a helyett, hogy magába szállana és belátná, hogy az ő durvasága, lelketlensége idézte az egészet. Egynémelyik ember valósággal ész nélkül szokott bánni lovával; egyszer azért üti, mert lassan megy, máskor mert gyorsan jár. Láthatjuk sokszor, hogy a szegény lovak órák hosszat állanak takaró nélkül hidegben, esőben fázva, nyárban a melegben legyektől ellepve a csap-székek előtt. Ha aztán gazdájuk alaposan teleszitta magát szeszszel, hála fejében előkerül az ostornyél, fütőkös és más ütőeszköz s akármit is csinál az istenadta jószág, csapást-csapásra kap. Száját össze-vissza, véresre rángatja hóhérja, s ha aztán valaminek neki hajt, lovát üti; azon tölti bosszuját: ha nincs pénze itatra, ha fázik, ha izzad, ha bármiféle baja van. Azt kinozza, mely neki kenyérkereső társa, mely nélkül talán élni sem tudna. *Ez aztán a legnagyobb gyávaság.* Mert hát bizony a ló igen türelmes jószág, ritkaság az, mikor kinzóját, gyilkolóját megrugja. Tűr az istenadta pára. Sőt: még nem is panaszkodhatik, legfeljebb összehuzódik, összezugorodik kinjában. Bátran állithatom, hogy ha a lovak kinzóik ellen hanggal is védekezhetnének, az ilyen városban, mint a miénk, *egyebet sem hallanánk*, mint azok segélykiáltásait, panaszait. Nagy átok is ez a lóra; hiszen tudjuk, hogy sok más állat, mint például a kutya:

fájdalmában vonit és a nézőben szánalmat, sajnálatot kelt ez által maga iráni, de hát a ló néma, hangtalan, pedig ha szenvedéseit hanggal adhatná tudunkra, sokszor maga a kérges marku és még kérgesebb lelkü bánalmazó is magába szállana, ültegeit, kinzásait abba hagyná. El lehet mondani, hogy a ló némasága a lelketlen állatkinzónak hajtja a malmára a vizet.

Az állati ész.

Irta: **Francé Rezső.**

Nagyon sok vadászembert ismerek. Egyszer eszembe jutott ismerőseimet sorra megkérdezni, mi tetszik nekik legjobban vadászás közben és javarészt tényleg a várt feleletet adták. Legjobban tetszik nekik az állatok megfigyelése, meg a természet élvezése.

Azután megkérdeztem tőlük, hogy van-e az állatnak esze? Megint csak egy felelet: hogyne volna. S jóízű humorral tette hozzá: Sokszor több esze van, mint saját magamnak.

Sajátságos azonban, hogy a praxis ezáltal ellentétbe jutott az elméleti tudományokkal. A modern állatpsychologus meglehetősen lenézi az állatok lelki tulajdonságait; legalább is, ha már nem tagadja az állati «lélek» létezését, amennyire magasabb rendű gerinces állatokról van szó, mégis e lélek nyilvánulásait igen alacsonyrangúnak mondja. A legtöbb szobatudós ostobának tartja az állatot. Pedig ez, véleményem szerint, csak olyan zöidasztalnál gyáriott tudomány, mely mindent automatizmussal, reflexszekkel, ösztönökkel, örökölt szokásokkal akar megmagyarázni és teljesen megfélekedzik róla, hogy ugyanazon mértékkel mérve az embert, legtöbb kortársunk is csak amolyan „öntudatlan gép“-nek bizonyulna.

A ki azonban behatóan, szeretetteljesen foglalkozik az állatokkal, velük együtt él, szabadban, sokféle körülmények közt, veszélyben, jó és rossz napokban megfigyeli őket, az nem tud eléggé csodálkozni vad- és háziállataink jellembeli és szellemi tulajdonságain akkor is, ha nem is épen vadásznyelven beszél róluk.

Épen jókor kerül kezünkbe egy könyv, melyben egy lelkes amateur, ki harmincz év óta szakadatlanul állatkertekben, vadászaton, tenyésztéssel kutatja az állati lélek rejtelmeit, gazdag tapasztalatának tárházából sok szellemmel és humorral ellentmond ama fentvázolt szobatudós véleménynek. Ez Baucke Vilmos orosz törvénytudós tanácsos, ki Dr. Zell álnéven szokott írni és néhány év óta folytonos izgalomban tartja alapos, sokszor a szegyet fejen találó cikkeivel Németország tudósvilágát. Mostani könyvecskéje is alig félév alatt hét kiadást nyert. Meg is érdemli, hogy magyar természetbarátaink is tudomást vegyenek róla és azért legyen szabad ezt kissé megismertetni az állatok barátaival.

*

Igen szerencsés gondolatnak tartom, hogy Zell háziállataink számos cselekedetét, melyet rendesen az állati butaság jelének tekintenek, a szokás óriási hatalmával magyarázza és nem feledkezik meg arról, hogy az intelligens ember is annyira a szokás rabja, hogy sokszor e miatt esztelenséget mivel. Ép ezért bürokratizmusnak nevezi ezt a jelenséget, emlékeztetésül, hogy a gondatlan hivatalnokoskodás legtöbbször ad alkalmat mosolyra. Ez a sematikus gondolkodás, mely szellemi restségből mindent néhány paragrafus szerint akar elintézni, általában véve jellemzi közgondolkodásunkat és a hivatalos cselekedeteket, még olyan téren is, hol ezt egyáltalán nem hittük volna. Nagyjában véve azt lehet mondani, hogy ez az egyedüli igazi megkülönböztető az ó- és újvilág közéletében. Az európaiat már annyira agyonkormányozták a sokféle hivatalokból, hogy egész gondolkodása már ilyen sematikus — mondja erről ujabban Carnegie híres multimilliómos a gazdagok kötelességeiről írott könyvében. És Zell élczes fejtegetéit olvasván, igazat kell adnunk a sokat tapasztalt dollárkirálynak. Így pld. nagyvárosi gyermekeknek szánt olvasókönyvekben folyton van szó forrásokról, pacsirtákról, báránykákról; pedig hány nagyvárosi gyermek van, ki ezeket nem ismeri? Berlinben az iskolákban a 10 éves gyermekeket megkérdezték, hogy melyikük látott már élő disznót és kiderült, hogy a gyermekek 45 százaléka nem látott disznót, több mint 65 százaléka nem látott még „földmivest.” Még jól emlékszem ama pesti tanítványomra, ki 16 éves volt, gyönyörű vidéki fővárosunkban nevelkedett és bevallotta, hogy ő bizony a Terézvárosból még sohasem jutott Buda környékére és fenyves erdőt, de

még igazi lomberdőt sem látott életében. Mert a pesti városligetet már akkor sem lehetett ilyennek tekinteni.

Még komikusabb példákkal szolgál igazságszolgáltatásunk. Az élet ezerféleképen változó viszonyait mindig arra a néhány paragrafusra huzza, melyet kieszelt a törvény. Azok a népek, melyeknek gyarmataik vannak más földrészekben, meggondolás nélkül a vad és félvad népeket is ugyanazon «vendőri fegyelemben» akarják tartani, melyhez ők szoktak. Mikor dán földön az esküdtszékek intézményét megalapították, menten a grönlandi eszkimókat is megszerencséltették vele. E percztől kezdve Grönlandban ijesztő mértékben növekedett a gonosztettek száma. Végre utána jártak ennek s kiderült, hogy a jó eszkimók furfangosan kieszelt sportból raboltak és csaltak. Mert akkor össze kellett hívni az esküdtszéket, mely óriási távolságból jött össze és anynyira örült a pazar utíkölségnek, hogy menten összebeszéltek újabb gaztetre.

Ép olyan nevetséges, ha a csavargót és hivatásos koldust ingyen élmezzük és gondozzuk a fegyházban. A jó «polgár» ugyan szégyennek és büntetésnek veszi, ha becukják; aki azonban már túl van ezen az „előítéleten“, mert esetleg már néhány-szor kikóstolta, az csak örül, ha télire megint kedves otthonba és neki jóleső fesztelen társaságba kerül. És ezért minden őszszel nálunk is akad ilyen jókedvű eszkimó, ki azért lop, mert akkor a bürokratizmus gondoskodik róla.

De nemcsak közeszünk olyan, hanem az egyes ember is szokásból elég sokszor ostobaságot csinál. Ha ritkán huzunk szalonkabátot, oldalán keressük „önkénytelenül“ a zsebet; ha mindig benne járunk, akkor a rövid kabátban is hátul motoszkálunk, mert ott volt azelőtt a zseb.

De ami a rendes életben csak mulattató, abból tragédia lesz veszély idején. A vízbefuló sokszor megmentőjébe úgy kapaszkodik, hogy meggátolja az uszásban és a megszokott cselekvés mechanikus alkalmazása két ember halálát okozhatja. Hasonlóképen esztelenül viselkedünk tűzvész alkalmával színházban, hol legtöbben nem azt cselekszik, mit higgadt megfontolás után tettek volna, hanem teljesen eszevesztetten futnak, verekszenek, öldökölnek és együtt mennek tönkre sokszor akkor is, mikor tűz és füst nem is ért hozzájuk és volt elég idejük a menekülésre. Rendesen azt mondjuk, hogy az áldozatok ösztönszerűleg igyekeztek megmenekülni. Ez azonban teljesen téves, sőt az ösztön, mint

épen legjobban az állatokon figyelhetjük meg, sokszor nagyobb biztonsággal és mintegy több leleményességgel tud a veszélyből kiszabadítani, mint a még olyan raffinált ész. Csak nem szabad az ösztönt összezavarni a bürokratizmusmal, mely az életveszélyben levő ember fejetlenségét kormányozza. És ez visszavezet kiinduló pontunkhoz, mert Zell sok sikerrel bizonyítja, hogy azokban az esetekben, mikor az állatok teljesen intelligencia nélkül cselekednek, rendszeren ugyanazon bürokratizmusnak estek áldozatul, mely a mi életünkben is olyan nagy szerepet játszik.

Ilyen eset például az, mikor a marhát nem lehet az éggő istállóból kihozni, vagy mikor a lovak meg juhok visszafutnak a tűzvész színhelyére és ott vesznek. Ez nem intelligencia hiányának jele, hanem egyszerűen automatikus szokás. Az állat tudja, hogy rendszeren az istálló biztos védőhelye és ezért rémületében automatikusan ott húzódik meg.

Hasonlóképen a lovak megvadulását is ezzel lehet kapcsolatba hozni. A ló vad állapotban nem igen védekezik megtámadóival szemben, hanem egyedüli menekvését futásban találja. Mint a puszta szabad teremtménye, nem kell vigyázni a fákra, épületekre, hanem a szélrózsa minden irányában eszeveszetten futhat. Ez megmaradt szokásának, mely kitör belőle mindig, ha nagyon megijed. Persze nálunk azután sokszor nekimegy a legközelebbi falnak vagy sorompónak, mely útjába akad; a bürokratizmus vesztere vált.

Megrögzített szokásból magyarázza Zell azt a rejtélyes dühöngést is, mely elfogja a bikát és a vad pulykát, ha rikitó vörös színt lát; vagy az elfántot és az orszarvut, világos színű lovak meg szamarak láttára. Azt hiszi, hogy ez onnan ered, hogy a vad marha, mely Ázsia sivatagjain élt, annak idején különösen a rikitó sárgavörös tigris támadásának volt kitéve és azóta még mindig felizgul, ha vöröset lát. Hasonló áll a vadpulykára nézve is, melynek legfélelmetesebb ellensége a róka.

Ezt a feltevést ugyan kissé nagyon is merésznek tartom; még inkább azon állítást, hogy a vastagbőrűek azért ijednek meg a fehér lótól, mert hajdan ilyen színű veszedelmes ellenségük volt. De ez a vélemény mégis némileg megmagyarázza a nevezett állatok máskülönben teljesen érthetetlen magaviseletét és így legalább utmutatást ad, milyen irányban lehet ilyen állattelki abnormalitások magyarázatát keresni.

Ugyancsak idevág az az érthetetlen tünemény, hogy megbzött rablóállat, például oroszán vagy farkas dühösen lábába harap, vagy ha máskülönbén jóindulatu kutyák sokszor saját gazdájukat megharapják, ha az valamelyik sebüket akarja operálni vagy csak meg is tapogatni. A rablóállatok megszokták, hogy minden támadásra még dühösebb ellentámadással feleljenek — ezért automatikusan azonnal harapnak, bármilyen fájdalmat éreznek. Nagyon téves volna azonban, ha e miatt ostobának tartanók őket.

Minél jobban nézünk szét a bennünket környező állatok érthetetlen lelki tüneményei közt, annál többször beválik ez az ügyesen kieszelt hipotézis.

Sokszor megmosolyogjuk kutyáink — különösen a borz-kutya, de meg a vizsla meg collie is teszi ezt — furcsa magaviseletét, mikor lefekvés előtt néhányszor megfordulnak, vagy a pokróczot előbb összegöngyölitik, mielőtt reáfeküsznek. Ismerjük ezt valamennyien, de ki tudja megmagyarázni? Zell ügyes feleletet ad, azt mondván, hogy ez örökölt esztelen szokás, azaz bürokratizmus. Mert a kutyák ősei, mint pusztában lakó állatok, kényyszerültek fekhelyüket külön előkészíteni azáltal, hogy egypárszor megfordulva lenyomkodták a fűvet. S tekintetbe véve, hogy vadász-kutyáink meg a daxli valóban füves steppét lakó afrika farkas (*Canis simensis*) ivadéka, be kell vallanunk, hogy ez a magyarázat igen elmés.

Hasonlóképen közismert a vadász- és gazdavidágban, hogy a kutya, de még inkább a macska, ha csak teheti, elássa ürülékeit. Ez a nagyon különös tisztasági hajlam azonban semmiféle tisztességtudással nincsen kapcsolatban, hanem ugyancsak bürokratikus szokás. Vad állapotban nagyon czélszerű volt az excrementumok elásása, mert máskülönbén nagyon könnyen megszimatolhatta volna volna a sok állat, melyre a macska vad állapotban leselkedett, már távolról ellenségének jelenlétét és már eleve megmenekülhetett volna. Az egykoron igen czélszerű szokás megmaradt és most a megszelidült unokákat morálisabbnak tartjuk miatta, mint a hogyan megérdemlik.

Sőt még a pókvilágban is találkozunk hasonló jelenségekkel. A skorpió ugynevezett öngyilkosságáról hallott már mindenki. Abban áll, hogy tüzes parázsszal körülvelt skorpió sokszor neki-fut a tűznek és benne vész. Persze nem öngyilkossági szándékból teszi ezt, hanem mert megszokta, hogy veszély idején kövek,

védő tárgyak alá bujjon. Ez a kísérlet tehát semmit sem bizonyít a skórpiók lelki tulajdonságai tekintetében.

De elég legyen a példából. Meggyőzően demonstrálják, hogy az állati psychológiában igen szerencsésen lehet sok mindenféle rejtélyes pontot felderíteni ennek az elméletnek segítségével és ezért meglehetősen, sőt egyes esetekben csaknem bizonyos, hogy ezzel meg is találtuk megfelelő és végleges magyarázatukat.

Mindenesetre annyit már tanulhatunk belőle, hogy nincsen jogunkban az állatok, különösen a felső gerincesek lelki, illetőleg szellemi képességeiről lenézéssel nyilatkoznunk.

A tenger fecskéje.

Fordította: Kardossné-Szabó Amál.

A forró égöv alatt hajókázó tengerészek gyakran részesülnek egy ép oly kedves, mint meglepő látványban.

A tajtékzó hullámokból a repülő halak nagy tömege hatalmas ivet formálva, száz lábnyira a tenger színe fölött, száll fel a levegő égbe.

Ez a repülő hal a tenger fecskéje. Ezt az édes, találó nevet a tengerészekről kapta, légies könnyűsége és kecsés formája miatt.

A repülő hal, daczára pazar szinpompájának, szánandó alkotása a természetnek.

Akárcsak egy felékesített áldozat! Bibor- és aranszínben ragyogó pikkelyei s ingadozó repülése kiszolgáltatja a tenger rabló madarainak.

Heves kirohanását a habokból nem lehet repülésnek mondani; uszószárnyaival, melyeket szállernyőül is használ, bizonyos ideig fenntarthatja magát a levegőben, de aztán tehetetlenül hull vissza a habokba, hogy hiányos repülését újra és újra megismételje.

Úszása is hiányos, mely miatt zsákmányul ejtik a falánk nagy halak.

Melyik elemre bizza hát magát a tenger szegény fecskéje? Merre forduljon? Ég vagy föld felé? Itt is, ott is halál leselkedik

reá, akár a czápa nyeli el, akár a tengeri karvaly tépi darabokra.

Sem madár, sem hal. A felhő, az ég vonzza, csábitja a magasba; dicsvágyóan, pillanatra hiszi, hogy madár s ekkor buzgón törekszik elérni a lég lakóinak irigyelt nyomát; de bizonyos magasságban a természet könyörtelen keze megérinti csalta szárnyait: «Ne tovább!» S a hevülő tanonc: a repülő hal, a tenger fecskéje, a gyönyört adó légi ut küszöbén feltartóztatva, nem léphet be a mennyei Kánaánba.

Szomorú sors! Nem a lég számára teremtett és nem marad a habokban. Tökéletlen szárnyai nem emelhetik a magasba s büszke vágyaival nem bír leszállani, hogy elrejtve maradjon lent az iszap között.

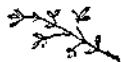
Szegény repülő hal! Évezredek óta kísérletez, hogy madár lehessen és marad hal, örökké csak hal.

Érdekes a tanulmánytárgy s megkapó kép a szemlélőnek! A mint a tenger fecskéi repülési vágytól felbuzdulva csillogó, kápráztató színű arabeszkeket írva, lebegnek a tenger színe fölött, bibortűzben égő ivet alkotva a három árboczosok előtt.

Megtörténik néha, hogy a tenger helyett a hajó fedézetére hullanak le. A matrózok ujjongva kiáltják ilyenkor: „Haleső van!” s összeseprik kérges tenyerükkel.

A repülő hal szégyenkezve felsülésén, csalódottan ismeri be ily alkalommal, hogy nem madár s rimánkodva csillogtatja arany pikkelyeit: «Adjátok vissza bölcsőmet! Tegyetek vissza a hullámokba!»

A matrózok kérlelhetetlenek. Ez az élő manna az ő legkedvesebb lakomájuk.

A legmértékletesebb és legszelidebb állatról.

Az ember azt hiszi magáról, hogy ő a földi teremtmények legtökéletesebbje és büszke a maga erkölcsi felsőbbbségére. Pedig a mikor nincs érzéke az erkölcsi jó iránt, a mikor nem teljesíti *emberi kötelességeit* akkor még az állatoknál is lejjebb száll. Ily aljas ember az, a ki szívtelen, kegyetlen; mert az embernek törvénye jónak, emberségesnek, könyörületesnek lennie, ép azért, mert öntudatos. Hisz még az öntudatlan állat szívében is van ir-

galom. Hogy hiányozzék ez tehát az embernél? És ha ilyen egy-
ügyű módra kegyetlenek vagyunk, akkor legtöbbször, mi em-
berek butíthatjuk el szegény házi állatainkat, ez alsó rendű
hűséges szolgálóinkat, a rossz bánás, kínzás, oktalan magavi-
selet által.

Az, a ki az állatokat kinozza, nem csak, hogy *gyáva*, visz-
szaél felsőbbségével és arra használja, hogy rosszat tegyen, fáj-
dalmat okozzon; hanem még *ostoba* is. Mert ha nem kinozná,
nem gyötörné el az állatokat, ezek sokkal tovább tartanának és
szokkal több hasznot hajtának neki!

Nincs talán állat, melylyel annyira visszaéltek volna az em-
berek, mint a *szamárral*. Ez a legmértékletesebb, legdolgosabb,
legtürelmesebb, legszelidebb állat; hogy ha jól bánnak vele, oly
kevéssel elégszik meg és oly nagy szolgálatot tesz! Oly szerény
és oly hűséges.

De az emberek megvetik azon halálos fáradságért, melyre
kárhóztatják, azon rossz bánásmódért, melyben részesítik, azon
hibákért, melyeket durvaságuk által szántszándékkal vertek belé:
ilyenek az emberek!

Ismertem egy kedves, művelt fiatal leányt, a ki egyszer fa-
lun megszánt egy szegény szerencsétlen szamarat, melyet gazdája
egy oktalan durva molnár, annyira elgyötört, hogy a szegény ál-
lat már semmikép sem akart, vagy helyesebben mondva: nem
tudott többé dolgozni, úgy el volt mindenkép csigázva. A fiatal
leány megvette a molnártól, vagy tíz napig pihenni hagyta, sebeit
begyógyította, minden reggel megkeféltette, jól táplálta, gondozta,
aztán elajándékozta egy becsületes, értelmes, jó derék embernek,
a ki a szamarat úgy megbecsülte, hogy még éveken és éveken
át pompásan szolgált neki, és nagyban segítette elő kis vagyona
megszerzésére.

Párisban az általános pincze-egylet is szamarakat alkalmaz
a boros palaczkoknak házhoz való szállítására. Nem akarta ez
az egylet az embert használni igavonó-állat gyanánt. Másfelől a
ló neki igen sokba került volna. Mert ez az egylet házhoz küldi
a palaczkokat, néha 2., 3., 4., 5. sőt 6. emeletre kell azokat fel-
vinni, vagy pedig bejelenteni ezen emeleteken és aztán a pin-
czébe szállítani. Így egy-egy ember legfeljebb 20 helyre viheti el
egy nap a bort, a mi legfeljebb 300 litert teszen ki. Egy ló pe-
dig 800 litert is könnyen elbir. Többe is kerül a ló tartása. Így
tette ez az egylet a kísérletet a számmal. Előbb csak egyet vá-

sárolt, aztán látván, hogy ez tökéletesen megfelel, egész 100-ig felvitte. Nincs szelidebb, okosabb, könnyebben kormányozható állat, mint ezen »általános pincze-egylet« szamarai. Hiresek lettek, oly szépek és jók. Naponta öt liter zabot kapnak, fél kötés szalmát, fél adag szénát, 2 liter murkot és korpát. A midőn szorgos munka van és több fáradtság, még egy liter zabot kapnak ráadásul. Minden reggel pontosan megkefélélik e szamarakat, egy ellenőr megvizsgálja, jó állapotban vannak-e?

És noha mindennap dolgoznak, soha nincs semmi bajuk és rendkívül nagy szolgálatot tesznek. De mindig szeliden, értelmesen, ember módra bánnak azokkal, ezért is e szamarak épen nem makranczosok, egy jelre engedelmeskednek a legnagyobb szelidséggel. Megállnak azon ház előtt, hol a szállítónak dolga van, és el sem mozdulnak, míg azt meg nem parancsolják nekik. *Soha sem ütök*, mert már a szóra engedelmeskednek. Ezen szamarak még a vizen is átmennek, és ellenállás nélkül hátrálnak, mit más *elkínzott* szamár a viláért sem tesz meg. Ezen egylet 3 éves korukban veszi meg e szamarakat, és így neveli aztán fel azokat saját szükségéi számára, de más eszközt soha sem használ, mint a legnagyobb szelidséget. Ezért is a párisi állatvédő-társulat éremmel jutalmazta meg ezen egyletet és kocsisai között pénzbeli jutalmat osztott ki. De hát az is elég jutalom önmagában, hogy ezen emberek az állatokból értelmes, szerető, szelid segédek neveltek magoknak.

G. A.

Ősz.

Hiába kandikál a napsfény nevetve,
Nem derül fel tőle a vadonnak kedve.

Hiába a cserjék piros-sárga lombja,
A hallgatag erdőt titkos bánat nyomja.

Ember meg nem érti, a vadont mi lelte,
Hogy fény, ragyogás közt elborul a lelke.

Hogy mikor az égen egy felhő sem támad,
Akkor nyomja épen az emésztő bánat.

De az erdő büszke. Könnyen el nem mondja,
Hogy a lelkét milyen nehéz bánat nyomja.

Baját nem meséli, sebét ki nem tárja,
Csöndes elmulását szóvalatlanul várja.

Senki meg nem tudja, csak legjobb barátja :
A dombok közt ülő dalos kis madárka.

De most az is hallgat, nem kél ajkán ének,
Hogy ne bántsa gyászát fonnyadó cserjének.

Ám a szive mélyén fájó nóták kelnek
S szótlantul siratják a tavaszt, szerelmet.

Feleki Sándor.

Állatvédelem és állatvilág.

Ünnepelt szamarak és szamar ünnep. Nem mindig volt a szamárnak oly szomorú szerepe, mint ez idő szerint s nem mindig is volt a szamar az ostobaság és lomhaság megszemélyesítője. A régi időkben nagyra becsülték türelme és szorgalma miatt. Sok régi író zengett a samárról dicsőítő éneket; sőt akkor a bátorság és rettenthetetlenség is samár erényül szerepelt. Így Homér Ajax-ot samárral hasonlítja össze; az arab történelemben pedig Mervan kalifa számos csatában mutatott bátorságáért a samár tiszteletteljes melléknevet kapta. A kereszténység első évszázadaiban különösen nagy volt a samár becsülete. Különösen a francia- és olaszországi papság iparkodott őt tisztelni és ünneppel dicsőíteni. Később Németországban is lábrakapott a samár tisztelet. Így Rouenban Krisztus születésnapján tartottak samár ünnepet. Az egyházi színjáték egy faja volt ez. Az előadáson megjelent az ó-testamentum valamennyi híres férfa, királyok és leventék, többi között Bileam a samarával és végre még Vergilius és a római Sibilla is. Nem kevésbé fényes samár-ünnep volt az, a melyet Beauvais városában január 14 én az egyiptomi futás emlékezetére ültek. A város legszebb szüzét földiszítotték, kis gyermekeket ültettek az ölébe s aranyhimes kendőkkel takart samáron vitték végig a városon. A papság és a nép a szent István templomig kísérte, a hol misét olvastak, a melyen a samár is jelen volt. Krisztus jeruzsálemi bevonulása emlékére sok helyen virágvasárnapján samarat vezettek fényes menetben a városon át. Veronában még a tizenhétedik században is tisztelték a samarat. Szent rege mondja ugyanis, hogy a Megváltó jeruzsálemi bevonulása után szabadon bocsátotta az őt vivő samarat azzal, hogy mehet bárhová, a nélkül, hogy embert kellene szolgálnia. A samár bejárta Palesztinát, azután átment a tengeren Ciprusba, Sziciliába s végre Veronába került, a hol ki-lehelte a lelkét. A veronaiak megsiratták, kitömték és tiszteletére évenként nagy ünnepet rendeztek.

Állatok kórháza. Az állatorvosi főiskolában a múlt évben is nagyszámu beteg állat volt a nagy és kis állatok közül. Amint az évkönyvből olvassuk, a tanár urak ezuttal is nagy buzgalmat

fejtettek ki úgy a bel-, mint a sebészeti klinikán. A belgyógyászati intézetben 1009 állat került gyógykezelés alá, melyek közül 988 ló volt. A többi beteg szarvasmarha, juh, kecske és disznó néven szerepelt. Ezek közül 80 százalék gyógyultan távozott. A sebészeti klinikán 549 nagy állat szerepelt s ezeknek 83 százaléka visszakapta egészségét. Ami a kis állatokat illeti, azoknak száma a belgyógyászati klinikán 1015 volt; akad: köztük 824 kutya, 52 macska, továbbá 3 majom, 3 nyul. 52 tyuk, 2 kacska, 19 papagály, 1 kakadu, 6 galamb, 49 kanári, 1 fűri, 1 gólya, 1 rigó és 1 gibic, bizonyosságul annak, hogy a kis állatokat Budapesten mily gonddal gyógykezeltek. E gyöngéledőkből csak 62 százalék gyógyult meg; úgy látszik, hogy a lovakat könnyebb gyógyítani, mint a tyukokat, vagy a rigókat. Ilyen kis állatok a sebészeti klinika forgalmát is növelték és pedig 332 esetben. A gyógyulási arány itt is kedvezőnek mondható, mert a megoperáltak közül 86 százalék vigan és egészségesen tért vissza gazdájához.

1904. évi tagsági díjakat folytatólag befizették :

Gr. Bethlen Katalin	2 kor.	Dr. Krausz Emilné.....	2 kor.
Blela Mariska.....	>	Kuncz Elek.....	>
Binder Laura.....	>	Kuszkó Istvánné.....	>
Özv. Blecha Jánosné.....	>	Dr. Mezey Sándor.....	>
Dr. Böhm Károlyné.....	>	Péteri Lipotka.....	>
Böhm Mihály.....	>	Schwarczel Adél.....	>
Donogány Valéria.....	>	Szechlinszky Györgyné.....	>
Dr. Eisler Mátyásné.....	>	Dr. Széchy Akos.....	>
Dr. Farkas Gyula.....	>	Székely Dénes.....	>
Ferenczy Dezsőné.....	>	Tauffer Ilonka.....	>
Göllner Jánosné.....	>	Toldy Hanka.....	>
Dr. Haller Károly.....	>	Dr. Tutsek Sándor.....	>
Hantos Gyuláné.....	>		
Heinrich Józsa.....	>		
Özv. Inczédi Sámuelné.....	>		
Kanyaró Ferenc.....	>		
Dr. Kőváry Lászlóné.....	>		

Vidékről:

Gr. Teleki Erik Drassó.....	2 kor.
Gr. Teleki Ralph.....	>

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-dését, tisztelettel felkérjük úgy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alul-írt pénztárhoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-dónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy to-vábbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-dálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi október 1 én.

Virányi István,
az egyesület pénztárnoka.